

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Відокремлений структурний підрозділ
«Педагогічний фаховий коледж
Львівського національного університету імені Івана Франка»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні циклової комісії
педагогічно-психологічних і соціальних дисциплін
(протокол № 1 від «29» серпня 2025 р.)

Голова Романа МИХАЙЛИШИН

**СИЛАБУС З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА
ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»**

Освітньо-професійний ступінь	«фаховий молодший бакалавр»
Галузь знань	23 Соціальна робота
Спеціальність	231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма	Соціальна педагогіка
Форма навчання	денна

**Силабус курсу «Соціально-педагогічна профілактика
девіантної поведінки»
2025-2026 навчального року**

Назва курсу	«Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки»
Адреса викладання курсу	вул. Туган-Барановського, 7
Циклова комісія за якою закріплена дисципліна	Циклова комісія викладачів педагогічно-психологічних і соціальних дисциплін
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	23 Соціальна робота, 231 «Соціальна робота»
Викладач курсу	Соболевська Оксана Богданівна
Контактна інформація викладачів	oksana.sobolevska@lnu.edu.ua goruslavuchi1@ukr.net
Консультації з курсу відбуваються	У день викладання курсу відповідно до розкладу (вул. Туган-Барановського, 7, каб.41). Також проводяться онлайн консультації на платформі Microsoft Teams. Для погодження часу онлайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка курсу	https://pedcollege.lnu.edu.ua/course/sotsialno-pedahonnoji-povedinky
Інформація про курс	Опанування знаннями з дисципліни дозволить майбутнім фахівцям забезпечити вирішення професійних задач у тих сферах, де передбачається взаємодія з девіантними особистостями та створення умов, що забезпечують профілактику девіантної поведінки, запобігання порушень процесу соціального розвитку та соціалізації індивіда
Коротка анотація курсу	Навчальну дисципліну розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання про причини девіантної поведінки і механізми її формування, психологічні особливості осіб з адиктивною, суїцидальною, агресивною та делінквентною поведінкою, з сексуальними девіаціями. Курс спрямований на формування вмінь самостійно проводити аналіз соціально-психологічних механізмів формування девіантної поведінки, діагностування рівня вираженості та прояву окремих форм девіантної поведінки, застосовувати відповідні психокорекційні техніки для роботи з девіантною особистістю, ефективного психологічного впливу на девіантну поведінку особистості.

<p>Мета та цілі курсу</p>	<p>Метою вивчення вибіркової дисципліни є: ознайомити майбутніх соціальних педагогів із соціально-педагогічними проблемами виховання дітей та підлітків; забезпечити знаннями наукової характеристики форм девіантної поведінки; причинами відхилення від її норм, основами соціально-педагогічної профілактики дітей та підлітків</p> <p>Для досягнення мети визначаються такі цілі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дати студентам теоретико-методичні та практичні надбання профілактичної роботи з дітьми та підлітками на основі нових концептуальних підходів до виховання неповнолітніх в умовах соціально-економічних перетворень; - проаналізувати причини девіантної поведінки неповнолітніх у сучасних умовах; - розкрити форми і методи попередження та подолання протиправної поведінки учнів у різних видах навчально-виховної роботи; - висвітлити шляхи подолання вживання наркотичних речовин, позбавлення підлітків від нікотинової та алкогольної залежності; - показати взаємодію сім'ї, школи, громадських організацій і служб у справах неповнолітніх.
<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p style="text-align: center;">Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Компанець Н.М., Коваль-Бардаш Л.В. Включення дітей з особливими потребами у соціальне середовище: особливості формування комунікації та подолання поведінкових розладів: навчально-методичний посібник. Київ, 2020. 137 с. 2. Кошова І. В., Кресан О. Д. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 226 с. 3. Кузьменко В.В. Психологія девіантної поведінки : навч. посіб. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2019. 68 с 4. Лях Т. І., Сушицька Т. Т., Суліцький В. В., Чуйко О. О. та ін. Профілактика деструктивної поведінки підлітків : навч.-метод. посібник Київ : ФО-П Буря О. Д., 2022. 176 с <p style="text-align: center;">Допоміжна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу . Ч. 1. Теоретична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. Київ, 2016. 188 с. 2. Рущенко І.П. Соціологія особистості та девіантної поведінки: текст лекцій. Харків : НТУ «ХП», 2020. С. 130. 3. Савельєва Н. М. Соціальна профілактика девіантної поведінки: курс лекцій з презентацією: навч. посіб. Полтава: ПНПУ, 2016 р. 110 с. 4. Самойлов А.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків у соціально-виховному середовищі загальноосвітньої школи. Вінниця, 2017. 282 с.

	<p>5. Сирова К. О. Соціально-психологічна реабілітація підлітків-девіантів в Україні : магістерська робота Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2024. 88 с.</p> <p>6. Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток [Текст]. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 червня 2020 р.; [за заг. ред.: Нагірняка М.Я.]. Львів : ЛДУ БЖД, 2020. 285 с.</p> <p>7. Теорія та практика профілактичної роботи з дітьми, схильними до девіантної поведінки: український і міжнародний досвід : монографія О. Янкович, О. Кікінежді, І. Козубовська, В. Полішук, Г. Радчук та ін. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2018. 300 с.</p> <p>8. Христук О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с</p> <p style="text-align: center;">10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ</p> <p>http://pidruchniki.com/16850303/sotsiologiya/deviantna_povedinka http://health-ua.com/article/25669-deviantna-povednka-udtej-tapdltkv http://psychologis.com.ua/deviantnostzpt_deviantnoe_povedenie.htm</p>
Тривалість курсу	4 семестр, 90 год., 3 кредити.
Обсяг курсу	76 годин аудиторних занять, з них: 20 год - лекційних занять, 20 практичних занять та 50 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після вивчення курсу студенти повинні знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - законодавчі акти щодо соціально-педагогічної роботи з питань правопорушень серед неповнолітніх; - психологічні та соціально-педагогічні особливості неповнолітніх, схильних до девіантної поведінки; - причини відхилень у поведінці неповнолітніх; - вплив молодіжної культури на поведінку підлітків і засоби запобігання розвитку шкідливих звичок у дітей та підлітків; - особливості неповнолітніх, схильних до протиправної поведінки, спосіб їхнього життя, характерні ознаки; - соціально-педагогічні проблеми і засоби профілактики наркогенних звичок; - основні засоби і методи позбавлення дітей та підлітків від нікотинової, алкогольної залежності; - методи, форми соціально-педагогічної профілактики девіантної поведінки; <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізувати причини девіантної поведінки неповнолітніх; - використати можливості педагогічної діагностики у профілактичній роботі; - провести ранню профілактику відхилень у поведінці дітей і підлітків; - користуватися набутими теоретичними знаннями та застосовувати їх у практичній роботі; - встановлювати стосунки з клієнтами, враховуючи їх вікові та індивідуальні особливості; - визначити динаміку ставлення підлітків до наркогенних

	<p>речовин;</p> <ul style="list-style-type: none"> - організовувати і проводити бесіди, лекції з учнями, батьками про шкідливий вплив куріння, алкоголю, наркотиків на фізичне і моральне здоров'я людини; - проводити й організовувати профілактичну і корекційну роботу з дітьми, схильними до адиктивної поведінки; - провести діагностику сімейного, педагогічного мікроклімату; - знайти активні, дієві методи корекційного впливу в роботі з важковиховуваними підлітками.
Ключові слова	Девіантна поведінка, адиктивна поведінка, деліквентна поведінка, соціальна норма, ігроманія, булінг, суїцид, негативні явища, профілактика.
Формат курсу	Очний (денний). Проведення лекцій і консультацій для кращого розуміння тем.
Теми	Подано у таблиці
Підсумковий контроль, форма	Залік у кінці 4 семестру із врахуванням поточної успішності.
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з загальної та соціальної педагогіки, методики соціально-педагогічної роботи, консультування в соціальній роботі достатніх для сприйняття категоріального апарату дисципліни.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, інтерактивні вправи, тренінги, творчі індивідуальні, групові та підгрупові завдання, дискусія. Інноваційні методи: гейміфікація, мозковий штурм, метод проєктів, використання цифрових технологій.
Необхідне обладнання	Персональний комп'ютер, проектор.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання знань за навчальною дисципліною відбувається на підставі накопичених балів за результатами поточного та підсумкового контролю всіх видів згідно зі шкалою оцінювання.</p> <p>Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою.</p> <p>Програмою передбачено у 4 семестрі дві модульні контрольні роботи. Студент за одну контрольну роботу може отримати максимально 25 балів (25x2=50).</p> <p>За виконання практичних занять студент може впродовж семестру отримати 40 балів. Програмою передбачено 8 практичних занять. За одне практичне заняття студент отримує 5 балів.</p> <p>За самостійну роботу впродовж семестру студент набирає 10 балів.</p> <p>Студенти можуть самостійно опрацювати онлайн-курс відповідної тематики . У разі отримання сертифікату – 5 балів.</p> <p>Очікується, що письмові роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями і характеризуватимуться самостійність суджень та вмінням робити власні висновки. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших</p>

	<p>студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для незарахування викладачем, незалежно від масштабу плагіату, обману.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем, виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студент заохочується до використання також й іншої літератури, якої немає серед рекомендованих.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Причини девіантної поведінки неповнолітніх. 2. Сучасна природа негативних явищ. 3. Соціальна адаптація, соціалізація. 4. Етапи і причини соціальної дезадаптації підлітків. 5. Фактори соціальної природи алкоголізму, наркоманії, токсикоманії. 6. Важковихованість - основна передумова відхилень у поведінці школярів. 7. Критерії сприйняття важковихованості. 8. Причини важковихованості. 9. Групи і типи важковихованості. 10. Педагогічний консиліум - активний метод координації педагогічних впливів на важковихованих підлітків. 11. Правопорушення неповнолітніх як гостре соціальне явище. 12. Динаміка розвитку відхилень у поведінці. 13. Сутність профілактики правопорушень неповнолітніх. 14. Види і функції профілактики. 15. Типи профілактичних заходів. 16. Рівні профілактики. 17. Рання профілактика відхилень у поведінці учнів. 18. Подолання неуспішності учнів як засіб профілактики правопорушень. 19. Організація роботи класного керівника з учнями, колективом класу з питань профілактики відхилень у поведінці дітей. 20. Активні методи корекційного впливу у роботі з важковиховуваними дітьми. 21. Засоби і форми позашкільної діяльності. 22. Девіантна поведінка молоді та алкоголізм. 23. Наркоманія як форма прояву протиправної поведінки молоді. 24. Методичні основи профілактики алкоголізму та наркоманії. 25. Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі.
<p>Опитування</p>	<p>Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано після вивчення курсу.</p>

Схема курсу

Тиждень	Тема занять	Форма діяльності та обсяг годин	Термін виконання
4 семестр			
Змістовий модуль I. Теоретичні аспекти девіантної поведінки			
1.	<p>Тема 1. Соціальна норма та соціальні відхилення.</p> <p>Поняття «соціальна норма» як вихідна категорія для розуміння поведінкових девіацій. Властивості та види соціальних норм. Соціальні відхилення та їх характеристики. Класифікація поведінки, яка відхиляється.</p>	Лекція – 2 год, самостійна робота – 4 год.	
2.	<p>Тема 2. Важковихованість як передумова виникнення відхилень у поведінці дітей.</p> <p>Історична генеза поняття «важковиховувана дитина». Причини формування важковихованості. Негативний вплив мікро - та макросередовища. Помилки сімейного виховання. Недоліки шкільного виховання. Типи і рівні важковихованості.</p>	Лекція – 2 год, самостійна робота – 4 год.	
3.	<p>Тема 3. Соціальна занедбаність школярів як психолого-педагогічна проблема.</p> <p>Поняття соціальної занедбаності та її основні ознаки. Класифікація соціально-занедбаних учнів. Залежність соціальної занедбаності від вікових особливостей. Специфіка соціальної занедбаності дівчаток. Причини виникнення соціально-занедбаних школярів.</p>	практичне заняття – 2 год., самостійна робота – 4 год.	
4.	<p>Тема 4. Неуспішність-першопричина відхилень у поведінці</p> <p>Втрата інтересу до навчання – першопричина відхилень у поведінці. Психолого-педагогічні основи навчання і виховання слабо підготовлених дітей у працях видатних педагогів. Організація класів педагогічної підтримки.</p>	Лекція – 2 год, самостійна робота – 4 год.	
5.	<p>Тема 5. Соціально-психологічна діагностика девіантної поведінки у підлітковому віці.</p> <p>Психологія особистості та соціальна психологія: відмінності у поглядах на поведінкові відхилення. Теорія когнітивного дисонансу (Л.Фестингер). Девіантна поведінка у працях прихильників теорії соціального научіння. Конформізм і девіантність (експерименти С.Аша). Деструктивне наслідування та деструктивна</p>	Лекція – 2 год	

	підлеглість. Девіантність масової поведінки (феномен соціальних агрегатів). Концепція трьох рівнів людської поведінки. Девіантність та рольова поведінка.		
6.	Тема 6. Консультування підлітків з девіантною поведінкою. Особливості психологічного консультування підлітків із девіантною поведінкою. Довірливі взаємостосунки. Телефон довіри.	Лекція – 2 год, самостійна робота – 4 год.	
7.	Тема 7. Психологічна терапія у роботі з підлітками-девіантами Арттерапія. Казкотерапія. Пісочна терапія. Релаксація.	Практичне заняття – 2 год.	
8	Тема 8. Правопорушення неповнолітніх як гостре соціальне явище. Відхилення в поведінці дитини. Норма. Динаміка розвитку відхилень у поведінці. Спосіб життя учнів групи ризику. Рівні антигромадських вчинків. Суть профілактики правопорушень неповнолітніх.	Лекція – 2 год., самостійна робота – 4 год.	
9	Тема 9. Бродяжництво як характеристика способу життя. Соціально-педагогічна робота з безпритульними дітьми та дітьми, які займаються бродяжництвом. Державні та громадські інституції, що займаються проблемами дитячої безпритульності. Зарубіжний досвід соціально-педагогічної роботи з безпритульними дітьми. Заходи по профілактиці бродяжництва та бездоглядності серед неповнолітніх.	практичне заняття – 2 год., самостійна робота – 4 год.	
10	Модульна контрольна робота 1.	Практичне заняття – 2 год.	
Змістовий модуль 2. Окремі форми девіантної поведінки			
11.	Тема 10. Робота з агресивними підлітками. Розуміння ситуації як сукупності обставин реальної соціальної дійсності. Агресивність підлітків: причини, профілактика, форми роботи.	Лекція – 2 год,	
12.	Тема 11. Булінг як психолого-педагогічна проблема Підлітки з надцінними психологічними захопленнями	практичне заняття – 2 год., самостійна робота – 4 год.	
13.	Тема 12. Робота з підлітками схильними до суїцидальної поведінки. Визначення самогубства у	Лекція – 2 год, практичне заняття – 2 год.	

	психологічній літературі. Характеристики ситуації та суб'єкта, притаманні суїцидальній кризі. Найбільш поширені конфлікти, які зумовлюють суїциди. Хибні переконання стосовно суїциду. Ознаки високої вірогідності реалізації суїцидальних тенденцій у людини. Основні засоби допомоги людині у суїцидальній кризі.		
14.	Тема 13. Особливості роботи з підлітками, які мають інтернет залежність	практичне заняття – 2 год., самостійна робота – 4 год.	
15.	Тема 14. Алкоголізм. Наркоманія. Токсикоманія. Визначення поняття "алкоголізм" у науковій літературі. Різновиди алкоголізму, його кількісні та соціопсихологічні ознаки. Внутрішні та зовнішні фактори алкоголізму. Зміни у психологічній сфері людини, які є наслідком алкоголізму. Показники поширеності та тенденцій розвитку алкоголізму у суспільстві. Наркоманія: визначення поняття. Соціальні та психологічні функції наркотиків. Біологічні, психологічні та соціальні фактори наркотизації. Мотиви вживання наркотиків. Ознаки вживання людиною наркотиків.	практичне заняття – 2 год., самостійна робота – 2 год.	
16.	Тема 15. Профілактика девіантної поведінки. Основні напрямки профілактики девіації. Стадії та форми профілактичної роботи. Критерії ефективності профілактики девіантної поведінки. Особливості здійснення профілактичної роботи у межах превентивної педагогіки.	Лекція – 2 год, самостійна робота – 4год.	
17	Тема 16 Рання профілактика відхилень у поведінці учнів <i>Самостійна робота:</i> Роль ігрових методів, етичних бесід у профілактиці відхилень	Лекція – 2 год, самостійна робота – 4год.	
18.	Тема 17. Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі. Система соціально-профілактичної роботи. Діяльність центрів соціальних служб. Форми профілактики роботи. Соціально-адаптивна і реабілітаційна діяльність. Центри соціальних служб.	практичне заняття - 2 год., самостійна робота – 4 год.	
19.	Модульна контрольна робота 2	Практичне заняття – 2 год.	